

La temptació del límit

Max Cahner, treballador incansable, capaç com ningú en aquest país de tirar endavant una idea si la veu clara, tossut, tímid, sense ni una gota de sentit de l'humor, ha estat la peça clau perquè molts dels instruments bàsics de la nostra cultura tiresin endavant. Normalment hi ha deixat la pell, però també una fama d'home difícil que li ha creat més d'un obstacle dificultós de saltar.

Ex-conseller de Cultura, està a punt d'estrenar una nova Prada plena de reptes, de posar en funcionament la *Revista de Catalunya* i de fer real un ambiciós projecte de Teatre Nacional.

Saltant obstacles, li hem preguntat una mica de tot. Fins i tot, quan es casava per l'església amb la seva jove i guapa nova esposa. I no ens ha engegat. Hem continuat parlant de la seva timidesa, i s'ha confessat terriblement tímid, mentre amb ulls d'infant i cara de resignació ens ha mirat volent dir: què hi volem que faci, sóc així, però de veritat que no em menjo ningú.

—*¿Vostè, que té fama de seriós i de distant, ens permet una xafarderia? ¿Quan es casa per l'església?*

—Vaig decidir casar-me, però com que sóc una persona divorciada, l'anul·lació eclesiàstica va venir després. Per casar-me pel civil només calia estar divorciat, i aquesta situació no em va permetre fer una cerimònia conjunta. Jo em pensava que tot seria més ràpid, però la burocràcia eclesiàstica i civil tenen els seus misteris. Ha estat per això que m'ha tocat casar-me el quatre d'abril pel civil i em casaré el sis de setembre per l'església. Jo vaig presentar els papers al mateix temps, però es veu que era més complicat del que em pensava.

—*Una altra frivolidat. Està més prim. ¿Com s'ho fa?, perquè vostè és molt llaminer i la xocolata és una de les seves debilitats.*

—Sóc llaminer i m'agrada menjar

La Universitat Catalana d'Estiu, un ambiciós projecte de Teatre Nacional i la «*Revista de Catalunya*» són els tres objectius que ara enfila Max Cahner, treballador incansable, tossut i tímid.

Assumpció Maresma

«M'han atacat els aspectes negatius barroerament».

bé i molt, però la xocolata té un avantatge, com l'alcohol que també m'agrada molt, i és que tinc un estómac que no me'n permet abusar, per tant, no hi ha perill. Seria capaç de menjar-me tres tauletes de xocolata, però a la meitat de la primera ja he de parar. Ja veu que no hi ha problema amb aquestes debilitats.

—*Té fama de disciplinat, germànic, seriós... ¿Fins a quin punt aquests tòpics són certs?*

—El més fàcil per desqualificar una persona són els tòpics. Jo sóc una persona més o menys ordenada i més

o menys disciplinada, però no pas amb una disciplina fèrria i absurda, no exigeixo un ordre prussià. A mi, el que em costa acceptar —i en vaig aprenent— és quan la gent no és sincera, quan la gent et vol fer passar gat per llebre. Ara, si una persona és eficaç amb la feina, jo accepto l'estil de qualsevol. Vaig sempre amb corbata, però perquè a mi m'agrada. Si una persona no en porta, em sembla perfecte.

Ara, la meua imatge és aquesta que vaig en corbata, que sóc germànic —i això, ho diuen perquè el meu cognom sembla germànic, però resulta que és jueu—, i més tòpics. El que passa és que, quan s'han de fer coses i es vol anar lluny, a vegades et pot venir la temptació de voler estirar una mica més per arribar a un lloc determinat. Un ha de saber fins on pot estirar. Jo tinc sempre la temptació d'anar al límit, i hi ha gent que s'esvera molt abans d'arribar-hi. Ara, un cap quadrat no sóc. Estirar la corda fins que es trenqui, no ho he fet mai.

—*Aquesta imatge l'ha perjudicat.*

—No m'ha perjudicat, però els tòpics han estat utilitzats. Per alguna cosa la gent em demana que vagi a Prada, o que faci altres coses, perquè diuen: aquest, rai, se'n sortirà. Ara, aquest sí que és un tòpic que a vegades m'ha fet mal, perquè diuen: «Aquest, amb bona voluntat i esforç se'n sortirà amb deu pessetes», quan a un altre li donarien el doble.

Tot això pot tenir un aspecte positiu i un de negatiu. Els aspectes negatius han estat aprofitats d'una manera molt barroera. Recordo algunes interpellacions parlamentàries i, també, alguns articles de desqualificació. De totes maneres, aquestes coses són normals. Faci el que faci, en Jordi Pujol serà sempre un banquer. Són recursos molt barats. És com aquell que des-

DOMÈNEC UMBERT

qualifica Alfonso Guerra perquè té dues senyores, això és una idiotada. No té res a veure una cosa amb l'altra.

—*Ha parlat d'anar fins al límit. ¿Quan es posa un objectiu té por de no arribar-hi?*

—No sempre hi he arribat. L'Enciclopèdia Catalana es va acabar, però no hauria volgut que s'acabés amb els problemes que hi va haver entremig. És important no fer res només per fer, això podria ser negatiu, però algunes vegades cal fer un esforç, mirar que les coses puguin anar més enllà del cercle viciós.

—*¿Què vol dir amb això de l'Enciclopèdia?*

—L'Enciclopèdia va acabar bé, molt bé. El que m'hauria agradat és no cremar-me entremig en els aspectes econòmics i humans. El meu pare va quedar arruïnat i hi va haver malentesos importants. Però, després, van quedar absolutament superats, perquè jo no hauria estat conseller de Cultura de la Generalitat si la meva actuació a l'Enciclopèdia hagués estat negativa. Probablement, no s'hauria

fet l'Enciclopèdia si no hagués fet les coses tal com es van fer.

—*¿Si hagués de tornar a començar, faria el mateix?*

—Algunes coses, les faria diferents. Buscar persones professionals en els llocs on calia, i no només persones amb bona voluntat i res més. És clar que en aquella època el concepte de professionalitat era diferent.

—*Massa voluntarisme.*

—Hi havia de ser, però més mesurat, amb una bona part de realisme.

—*Vostè és un home molt dur, molt fort.*

—Això també és un tòpic. No sóc fort; si de cas, sóc segur. Una persona pusil·lànime difícilment hi arribaria. Ara, no és cert que sigui dur amb la forma. La gent que ha treballat amb mi sempre m'ha generat molta amistat. No es pot dir que jo n'abuso. El que sí que es pot dir és que puc entusiasmar i que la gent fa un esforç més gran del que volia, sense adonar-se'n. Poden dir: «Aquest m'ha sabut entabanar i m'ha tret més suc del que volia donar». Això no és ser dur.

—*Com a rèplica a la seva fama,*

sempre s'ha dit que és un home tímid fins a l'extrem.

—Sí, sóc tímid i això pot fer semblar que sóc dur. Sóc tímid i, a més, tinc poques antenes, m'adono poc del que passa al meu entorn més immediat, sóc més conscient de les coses més grans. Moltes vegades no puc saludar la gent perquè estic pensant i no reaccio a temps, o perquè no m'atreveixo. Quan era jove i havia de treure a ballar una noia, passava un ball sense dir-li-ho, perquè no em sortia. Això, que és un problema de timidesa, es pot interpretar com menyspreu o orgull. Res d'això. O bé es distrau o timidesa. A vegades, em penso que la gent s'ho prendrà malament o que estaran pensant que busco un lligue o un pla, i aleshores no dic res. Però tot això són infantilismes normals, les persones sempre estem plenes de contradiccions.

—*Enguany fa cinquanta anys.*

—Sí, molt aviat, encara que la gent no s'ho cregui.

—*No, no ho sembla. ¿Ha arribat l'hora d'entrar a Convergència?*

—Miri, jo sóc una persona que, des que vaig fer de conseller de Cultura

del govern de Convergència i Unió amb el president Pujol, se'm fa absurd que em defineixi com a totalment independent. Però ho sóc, d'independent, en el sentit que no tinc cap carnet. Estic marcat com a convergent perquè durant quatre anys vaig ser solidari amb la política convergent i n'estic content, malgrat les discrepàncies que hagués pogut tenir. Vaig estar quatre anys en la mateixa nau amb les meves opinions, a les quals mai no vaig renunciar, i no m'hi vaig sentir incòmode.

—Però, ¿se'n farà o no se'n farà?

—Si en un moment penso que puc fer feina fent-me de Convergència, me'n fare. Però, jo me n'hauria pogut fer l'any 80, i en aquell moment em va semblar millor no fer-ho. El que faré a partir d'ara, no ho sé. Jo seré militant d'un partit polític el dia que vegi que les meves idees poden funcionar més si ho sóc.

—Vostè no ha tingut mai militància política.

—No, jugar a fer partits, sí; però, militància política, no. Quan dic jugar...

—L'entenc.

—A l'època de la transició estic lligat a la creació de Nacionalistes d'Esquerra, que vam presentar en una roda de premsa Miquel Sellarès, Jordi Carbonell, Josep M. Espinàs, i jo mateix al Pa i Trago, però quan vaig veure que anava per les vies assembleàries, no vaig seguir. No he cregut mai en l'assemblearisme; penso que és una manera de no fer les coses seriosament. He col·laborat amb altres iniciatives, amb el MUM, però sempre he intentat obrir i fer coses que no fossin grupuscles, les coses no es poden canviar des de posicions grupusculars.

—¿És cert que es va vendre el cotxe per fer una editorial?

—Sí, tenia un cotxe vell i me'l vaig vendre per començar Edicions 62. Me'n van donar trenta mil pessetes, i encara vaig poder pagar Joan Fuster.

—Vostè sempre ha tingut molts amics valencians. ¿Quan comença la seva relació amb València?

—L'any 54 vaig fer el meu primer viatge a València per veure els que aleshores eren els catalanistes oficials valencians: en Xavier Casp i en Miquel Albert, que en aquests moments són els ideòlegs del blaverisme. Xavier Casp havia guanyat uns jocs florals i era un home plenament integrat al catalanisme. Després va sortir en Joan Fuster i va fer ombra a tots amb *Nosaltres els valencians*, i es sentiren

ferits en el seu protagonisme. Em sap greu que Xavier Casp hagués patit aquesta actitud d'incomprensió, perquè tenia moltes coses a fer. Ell dirigia una col·lecció, l'Espiga, que va ser la primera a publicar Joan Fuster i l'Estellès.

Més tard, vaig conèixer Sanchis Guarnier, quan encara estava exiliat a Mallorca. Després, Joan Fuster, aquí a Barcelona, l'any 57. Amb en Fuster, en Jordi Pujol, que aleshores era una persona desconeguda molt amiga de Fuster, i jo mateix, vam organitzar una mena de peregrinació nacionalista que va anar molt bé. En Fuster en una carta em deia com era cadascú, perquè li busqués un lloc adequat per dormir. Recordo que em deia: aquest té aquestes manies, aquest, aquelles altres. Per exemple, de l'Aracil em deia que era molt pedant i que li agradava parlar amb gent important; així, el vam hostatjar a casa d'en Benet. En canvi, de l'Eliseu Climent em deia que era un gran treballador, una persona que organitzava coses, i jo vaig pensar: «Cap a casa meva». També van venir en Cucó, en Raga... i d'altres.

—Parlem del present i del futur immediat. ¿Com tenim el Teatre Nacional de Catalunya, amb en Josep M. Flotats al front?

—L'únic que puc dir és que va endavant. Crec que es farà molt aviat, i d'una manera molt satisfactòria per a tothom. Em sembla que serà un dels models de col·laboració institucional en el camp de la cultura entre l'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat.

—O siga, que hi ha acord.

—Segur que n'hi haurà, però no puc avançar-ne res.

—Doncs, parlem de la Revista de Catalunya. ¿Quan eixirà?

—Si no passa res, el 30 de setembre en sortirà el primer número.

—¿Em pot explicar com serà?

—La *Revista de Catalunya* pretén ser interdisciplinària, i sobretot, un espai de reflexió. Crec que la reflexió ha de ser la protagonista, i no només entre Catalunya, sinó sobre el món.

—Per obrir-nos al món ¿amb qui comptarà?

—En el número 1 publicarem un article molt bonic de Günther Grass, però n'hem demanat a molta altra gent i tothom ha respost molt bé. Noam Chomsky també ens n'ha enviat un altre. Això vol dir que podem parlar de fets universals. La seva temàtica serà molt variada, des de ciències socials, economia, filosofia..., però sempre defugint l'especialització difícil d'entendre i la divulgació tipus

Reader's Digest. Hi haurà un equilibri temàtic tractat des de l'òptica de la reflexió.

—¿En el primer número què podrem llegir?

—Moltes coses, per exemple, Foix. En aquest número hi haurà un article del rector de la Universitat de València parlant sobre el radicalisme en política, un altre sobre ecologia fet pel

professor de l'Autònoma Jaume Terades, sense utopies absurdes. Hi haurà una història del País Valencià i el Principat al segle XVIII i un retrat de Vicens Vives fet per Miquel Batllori. També hi serà present la crònica política; en aquesta ocasió es podrà llegir una crònica des de Londres sobre la situació política a Gran Bretanya i un article d'un altre alemany, Bertold Witter, sobre nació estatal i nació cultural. Hi haurà, a més, dues seccions fixes: la revista de les arts i la revista de les lletres.

—*I ara passem al present més immediat. ¿Com es presenta enguany Prada?*

—Bé, les coses estan molt lligades, el programa és molt engrescador i compta amb la participació de sis universitats dels Països Catalans, llàstima que encara no hi hagi pogut participar la d'Alacant. No sabem si l'any que ve hi podrà participar la Politècnica de València, esperem que sí.

important el futur polític i cultural del país que no pas l'ensenyament, la investigació... Aleshores, malgrat tot, una vegada hem aconseguit una normalitat, no del tot reeixida, es planteja un joc que és diferent al d'abans: hi ha una Constitució, unes institucions, un estatut... una forma de fer la política diferent. Ja no hi ha aquell esperit unitari. I ara ens trobem amb unes finalitats més concretes, com ara trac-

també activitats que plantegin el futur i el present del país, pensar que encara no hem assolit la normalitat. Per aquesta raó en els debats, les conferències i els cursos, els elements polítics i de canvi social tenen un pes que no tindrien en un país normal.

Hi ha una cosa molt específica, la nostra nació és indefinida, insatisfeta i encara per aclarir en molts punts, i Prada és potser l'única oportunitat per aplegar-se cada any gent dels Països Catalans, i no només els polítics que ho tenen com a preocupació primordial, sinó, en general, tots els polítics. Em sembla que aquest any no passarà el que va passar l'any passat, amb una absència molt notòria de socialistes. En Raventós està molt content d'anar-hi. Hi seran tots, gent de totes les tendències, i la problemàtica dels Països Catalans podrà deixar de ser un tabú. El que s'hauria d'evitar són situacions com la del Pi de les Tres Branques, que Prada sigui un lloc on es dialogui. La gent que ha defensat els Països Catalans des de fa tants anys té tot el dret a dir-ho i a ser radical, però també és bo que els altres que han tingut unes posicions menys continuades tinguin l'oportunitat d'explicar com compaginen això amb la pràctica política.

És bo que es pugui plantejar el present i el futur dels Països Catalans, no només d'una manera radical, sense un arrelament amb la realitat política i social, sinó fer possible que aquest discurs sigui compatible amb la vida política i que el transformi i influeixi perquè aquesta idea pugui deixar de ser una utopia. La presència de les universitats, que ja és en si una afirmació de Països Catalans, hi ajuda molt.

—*S'ha dit que vostè dimitiria si hi hagués actituds de boicot.*

—Jo dimitiria davant el patronat si no és possible aquest programa plural, amb una idea molt clara de catalanitat i de Països Catalans, de diàleg i d'equilibri, encara que aquest any hi hagi més ciència i més pedagogia i menys utopia. El que sí que em preocuparia és que hi hagués una acció de boicot, que no s'entengués. Si això passa, si un sector o un altre no ho entenen, la meua obligació és explicar-ho, i això no seria greu. El que sí que ho seria per al futur d'aquesta universitat és que entre els que han aprovat aquest programa, el patronat, després no se'n fessin solidaris. Si jo sentís que part del patronat es renta les mans, presentaria la dimissió.

«Vaig vendre'm el cotxe per començar Edicions 62».

—*L'any passat hi va haver canvis i crítiques. ¿Enguany es consolidaran els canvis?*

—Calia pensar que ja no estàvem sota el franquisme, que la Universitat Catalana d'Estiu havia estat una mena d'alternativa cultural fruit del maig francès. Així hagué de ser en aquell moment, però ara tot això és història. Aquí, a diferència d'Europa, hi havia una cosa que ho mantenia, que era l'oposició al franquisme, això va comportar una politització de la Universitat Catalana d'Estiu i era més

tar en un ambient més relaxat uns temes que interessin la gent, interdisciplinaris, que es toquen en profunditat i en extensió. Ara, això que es fa a Europa per aquí seria massa utilitari.

—*Aleshores, ¿quin és el model que proposa?*

—Aquí estem a mig camí entre fer una Universitat d'Estiu normal, com si estiguéssim a Suïssa, i la situació del maig francès i l'antifranquisme. Ara, s'ha de conjuminar tot això. Fer activitats d'extensió universitària, fer